

Ecosofia: Recuperar el vincle espiritual amb la Natura i viure-hi amb coherència

Quan una civilització està immersa en una crisi profunda, sistèmica, com és el nostre cas, és impossible veure'n les causes sense sortir fora del paradigma que la sosté. Fou per aquest motiu que van col·lapsar diverses civilitzacions pretèrites, les causes d'algunes ara, amb perspectiva, es comprenen amb claredat.

La civilització industrial moderna, sorgida a Europa Occidental durant els segles XVII-XVIII, i difosa gradualment arreu del món al llarg del segle XIX i XX, es fonamenta en una visió reduccionista i materialista de la realitat, que ha elevat a categoria de dogma el concepte de progrés material i la fe cega en la tecnologia per superar totes les dificultats. Sense sortir d'aquest paradigma és impossible comprendre les causes de la crisi ecològica global

El fet que les evidències científiques demostrin que l'optimisme tecnològic és profundament irrealista no afecta la credulitat majoritària. Totes les diagnosi científiques globals, com l'avaluació dels ecosistemes del Mil·lenni impulsada per l'ONU, palesen que progressem, si, però no pas en direcció d'un món millor, sinó vers el desequilibri, la insostenibilitat, és dir, cap al col·lapse ecològic.

Fa quasi 40 anys que hem superat –globalment- la capacitat biofísica del Planeta, sense ser capaços de revertir les tendències destructives que segueixen creixent exponencialment. Ni els convenis internacionals (com el CBD o el CC) ni els avenços tecnològics (alguns admirables), ni el coneixement científic de la Terra i els seus ecosistemes (que mai havia estat tant ampli com ara) no han pogut frenar l'empobriment exponencial de la diversitat natural i cultural, ni aturar les tendències insostenibles globals. Aquesta impotència es pot explicar des de múltiples nivells (econòmics, polítics, socials, etc), i cadascuna n'expliquen una part, però no podríem copsar-ne les causes profundes sense sortir fora del paradigma materialista i tecnocràtic.

El canvi de relació amb la Natura també es fa palès en el llenguatge. La civilització tecnològica ja no parla de la Mare Terra, ni de la Creació, sinó que, dominada per l'economia capitalista especulativa, la considera un mer "capital natural". Ja no és perceput com un do gratuït del Creador, ni un organisme meravellós que sosté el miracle permanent de la vida, sinó un conjunt d'ecosistemes que ens forneixen un conjunt de "recursos naturals" o "serveis ecosistèmics", és dir, una sèrie de conceptes reduccionistes utilitaristes, que a banda de la seva utilitat parcial, són reveladors d'una visió orfe d'ànima i d'esperit.

Totes les civilitzacions que, fonamentades en tradicions espirituals, han considerat a la Natura com a mare, s'hi ha relacionat amb devoció filial. Les que l'han considerat manifestació divina (teofania) o sagrada (hierofania) s'hi ha relacionat amb admiració o admiració religiosa. Les que l'entenen com una

creació i creuen que el seu Creador l'estima entranyablement, s'hi relacionen amb cura amorosa. Si la consideren revelació o santuari, s'hi relacionen amb actituds reverents.

Cap cosmologia que consideri que la Natura té valor espiritual podria haver inspirat una civilització, com l'occidental en la qual vivim, que, sense cap escrúpol ètic, desintegra la matèria, destrueix espècies i ecosistemes, contamina l'aire i l'aigua, corromp els aliments i altera el clima a escala planetària, aniquila pobles, llengües, cultures, i destina esforços ingents a crear i acumular armament d'un potencial destructiu inimaginable, amenaçant la continuïtat de la vida humana.

Per això, des de fa anys, totes les religions i tradicions de saviesa, així com moltes oenegés conservacionistes o ecologistes han coincidit en la urgència de recuperar el que Raimon Panikkar anomena ecosofia, la visió, els valors espirituals i la reconexió espiritual, amb la Natura, per recuperar la saviesa i la força per impulsar els canvis de les tendències insostenibles autodestructives.

En molts països europeus ressegueixen comunitats contemplatives, que havien estat marginades, quan no prohibides o bandejades, durant els segles XIX i XX, sigui vinculades a formes tradicionals antigues, de les nostres arrels, vinculades amb altres tradicions contemplatives d'altres civilitzacions, o fins i tot completament noves. Per això, contra tot pronòstic, tornen els ermitans que viuen en comunió amb la natura. I per això, també, es recuperen pelegrinatges, o se'n creen de nous, als mateixos països que van ser el bressol del materialisme, on els europeus de totes les edats caminen dies i setmanes o mesos, cercant què?...sovint un sentit a la vida.

Per això es replantegen discursos i programes educatius, s'advoca un retorn espiritual a la Natura sostingut per la meditació, la pregària i la contemplació. Per això l'oferta de cursos de meditació i contemplació en la natura es multiplica en molts espais naturals i jardins contemplatius del nostre país. Cursos universitaris sobre valors i significats espirituals de la Natura, com el que ofereix la Universitat de Girona, eren difícilment imaginables fa pocs anys.

Per això les principals organitzacions internacionals dedicades a la conservació de la natura que, fins fa pocs anys, operaven dins del paradigma científic occidental, reconeixen, cada vegada més, la importància de les tradicions religioses i espirituals per valorar la natura i per fonamentar la nostra ètica, promouen la col·laboració decidida amb les organitzacions religioses, i reconeixen, gradualment, la vàlua d'altres ciències de la natura i dels coneixements tradicionals que la humanitat ha desenvolupat al llarg de la seva història.

Donar respostes als reptes de la crisi sistèmica global en la qual estem tots immersos demana –crec- actuar a partir d'allò que uneix a tots els qui considerem que tenim el deure sagrat de conservar la integritat i bellesa de la nostra única llar comuna. Això demana lucidesa i discriminació per desemmascarar l'engany del “progrés material” “tecnològic” com ha criticat el patriarca Bartomeu I en diverses encícliques, i demana desemmascarar el

problema de fons que constitueix el “paradigma tecnocràtic” -com ho va fer el 2015 el Papa Francesc a l’encíclica “Laudato si”.

Demana combatre el consumisme compulsiu, l’avidesa i la cobdícia, aturar els creixements insostenibles, adoptar estils de vida sobris i frugals; demana una economia circular, subordinada als cicles i ritmes de la Natura. Conscients de que impulsar canvis així exigeix una enorme creativitat i coratge.

Demana connectar contemplativament, espiritualment, amb tota la Natura, els seus elements i éssers, conscients de la nostra interdependència, responsables envers el miracle de la vida en totes les seves manifestacions.

Demana, naturalment, connectar existencialment amb la nostra pròpia natura primordial, amb allò més sagrat que ens anima –el que algunes tradicions anomenen l’esperit, la consciència o el cor- tant personalment com comunitàriament, tant socialment com políticament.

Demana guarir ferides, moltes d’elles heretades dels nostres predecessors, per tornar a aprendre a pregar amb la Natura i per la Natura, i així poder restablir el vincle filial i amorós amb la Mare Terra, per poder-hi viure amb coherència, pau i joia, fins i tot en mig de la crisi global que ens ha tocat viure.

Demana en definitiva, impulsar una presa de consciència que ens comprometi amb el bé comú, des de la coherència ètica entre el que pensem, diem i fem, fomentant la reverència per la vida, actuant amb prudència envers els cicles naturals, amb respecte envers els límits que ens imposen, i amb responsabilitat i solidaritat envers el nostre proïsme i envers les generacions futures.

Josep Maria Mallarach

Barcelona, 1-2 de setembre de 2018